

ŚWIAT WARTOŚCI

w literaturze

Tom jubileuszowy
dedykowany
Profesor Oldze Główko

pod redakcją
Ewy Sadzińskiej i Aleksandry Szymańskiej

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO • ŁÓDŹ 2009

ŚWIAT WARTOŚCI

w literaturze

pod redakcją
Ewy Sadzińskiej i Aleksandry Szymańskiej

RECENZENT

Wasilij Szczukin

REDAKTOR WYDAWNICTWA UŁ

Hanna Wróblewska

REDAKTOR TECHNICZNY

Jolanta Kędzierska

SKŁAD KOMPUTEROWY

Leonora Wojciechowska

KOREKTOR

Bogusława Kwiatkowska

OKŁADKĘ PROJEKTOWAŁA

Barbara Grzejszczak

© Copyright by Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2009

Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego
2009

Wydanie I. Nakład 200 egz.
Ark. druk. 16,5. Papier kl. III, 80 g, 70 × 100
Zam. 34/4377/2009. Cena zł 30,–

Drukarnia Uniwersytetu Łódzkiego
90-131 Łódź, ul. Lindleya 8

ISBN 978-83-7525-259-0

ŚWIAT WARTOŚCI

w literaturze

Tom jubileuszowy
dedykowany
Profesor Oldze Główko

WYDAWNICTWO UNIWERSYTETU ŁÓDZKIEGO • ŁÓDŹ 2009

V. G. 50

Od Redakcji

Prezentowany uwadze Czytelnika tom studiów, dedykowany Pani Profesor Oldze Główko dla uczczenia sześćdziesięciopięciolecia Jubilatki, powstał z inicjatywy Uczniów Pani Profesor. Do udziału w przygotowaniu publikacji zaproszono przedstawicieli różnych pokoleń reprezentujących liczne ośrodki naukowe w kraju i za granicą. Autorami prezentowanych w tomie prac są Uczniowie, bliscy Współpracownicy i Przyjaciele Jubilatki, a wśród nich nie tylko rusycyści, ale również poloniści i klasycy.

Zamieszczone w niniejszej publikacji artykuły obejmują rozważania na temat szeroko pojmowanego systemu wartości i wartościowania, które przedstawione zostały zarówno w literaturze starożytnej, jak i w literaturach nowożytnych – rosyjskiej, polskiej i niemieckiej – na przestrzeni wielu wieków. Temat tomu – *Świat wartości w literaturze* – ilustruje pewien obszar zainteresowań Jubilatki. W ten sposób badacze literatury starali się wyrazić wdzięczność i uznanie dla dorobku naukowego Pani Profesor Olgi Główko.

Ze względu na szeroki zakres badawczy i zróżnicowaną metodologię badań przedstawioną w artykułach za podstawę porządkującą materiał przyjęto perspektywę chronologiczną.

W imieniu Uczniów, Współpracowników i Przyjaciół przekazujemy niniejszy tom na ręce Pani Profesor jako wyraz naszego szacunku i uznania dla Jej działalności naukowej oraz zasług Jubilatki w kształceniu i wychowywaniu kolejnych pokoleń rysycystów.

Ewa SADZIŃSKA
Aleksandra SZYMAŃSKA

Kwiecień roku 2009

Tabula gratulatoria

Lek. stomatolog **Teresa BAKLIŃSKA**

Łódź

Mgr **Halina BĄK**

Łódź

Mgr **Janusz BĄK**

Łódź

Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Anna BEDNARCZYK**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Literatury i Kultury Rosyjskiej, Zakład Kultury Rosyjskiej i Nauki o Przekładzie

Christie BILY

Justus-Liebig-Universität Giessen, Institut für Slavistik, Niemcy

Lek. nauk med. **Mirosław BIN**

Oddział Urologii i Transplantologii, Szpital im. M. Pirogowa w Łodzi

Mgr **Ija BLUMENTAL**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Językoznawstwa, Zakład Lingwistyki Stosowanej

Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Barbara BOGOŁĘBSKA**

Uniwersytet Łódzki, Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej

Mgr **Ewa BOJANOWSKA**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Pracownia Dydaktyki i Technicznych Środków Nauczania

Mgr **Ełona CURKAN**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Pracownia Dydaktyki i Technicznych Środków Nauczania

Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Jadwiga CZERWIŃSKA**

Uniwersytet Łódzki, Katedra Recepcji Literatury Antycznej, Zakład Literatury Greckiej

Dr **Krystyna CZUBIŃSKA**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Pracownia Dydaktyki i Technicznych Środków Nauczania

Mgr **Tadeusz DĄBROWSKI**

Uniwersytet Łódzki, SJO

Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Maria EDELSON**

Uniwersytet Łódzki, Katedra Literatury i Kultury Brytyjskiej

- Проф. д-р фил. наук **Николай Михайлович ФОРТУНАТОВ**
Нижегородский государственный университет, Кафедра русской литературы, Rosja
- Mgr **Weronika GALAS**
Warszawa, Szkoła Główna Handlowa
- Mgr **Barbara FIKS**
Łódź
- Prof. dr hab. **Krystyna GALON-KURKOWA**
Uniwersytet Wrocławski, Instytut Filologii Słowiańskiej, Zakład Literatury i Kultury Rosyjskiej
- Prof. zw. dr hab. **Grzegorz GAZDA**
Uniwersytet Łódzki, Instytut Teorii Literatury, Teatru i Sztuk Audiowizualnych
- Dr **Anna GINTER**
Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Językoznawstwa, Zakład Lingwistyki Stosowanej
- Mgr **Anna GOLEBIOWSKI**
Justus-Liebig-Universität Giessen, Institut für Slavistik, Niemcy
- Prof. **Alexander GRAF**
Justus-Liebig-Universität Giessen, Institut für Slavistik, Niemcy
- Dr hab. prof. nadzw. **UT Stefan GRZYBOWSKI**
Uniwersytet Toruński, Instytut Filologii Słowiańskiej
- Mgr **Violetta GRZYBOWSKA**
Uniwersytet Toruński, Instytut Filologii Słowiańskiej
- Проф. д-р фил. наук **Галина Львовна ГУМЕННАЯ**
Нижегородский государственный университет, Кафедра русской литературы, Rosja
- Mgr **Agnieszka HASIUK**
Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Biblioteka
- Проф. д-р фил. наук **Нина Ивановна ИЩУК-ФАДЕЕВА**
Тверской государственный университет, Кафедра теории литературы, Rosja
- Mgr **Katarzyna JANUSZ**
Uniwersytet Łódzki, Katedra Literatury i Kultury Brytyjskiej
- Dr hab. prof. nadzw. **UW Anna JĘDRZEJKIEWICZ**
Uniwersytet Warszawski, Instytut Rusycystyki, Zakład Historii Literatury Rosyjskiej
- Mgr **Aleksandra KIERUL**
Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Biblioteka
- Dr **Halina KUDLIŃSKA-STEPIEŃ**
Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Językoznawstwa, Zakład Lingwistyki Stosowanej
- Dr hab. prof. nadzw. **UŁ Andrzej KUDRA**
Uniwersytet Łódzki, Katedra Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej
- Dr hab. prof. nadzw. **UŁ Barbara KUDRA**
Uniwersytet Łódzki, Katedra Współczesnego Języka Polskiego

Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Mykhaylo LABACHCHUK**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Językoznawstwa, Zakład Lingwistyki Stosowanej

Prof. dr hab. **Andrzej de LAZARI**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Stosunków Międzynarodowych, Katedra Europy Środkowej i Wschodniej

Mgr **Halina LEWANDOWSKA**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Pracownia Dydaktyki i Technicznych Środków Nauczania

Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Małgorzata LEYKO**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Teorii Literatury, Teatru i Sztuk Audiowizualnych, Katedra Dramatu i Teatru

Mgr **Barbara LEŚNIAK**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Biblioteka

Проф. д-р фил. наук **Лариса Евгеньевна ЛЯПИНА**

Российский государственный педагогический университет им. А. И. Герцена, Rosja

Prof. zw. dr hab. **Eliza MAŁEK**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Literatury i Kultury Rosyjskiej

Prof. dr hab. **Bogdan MAZAN**

Uniwersytet Łódzki, Katedra Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski

Dr **Elena NEVZOROVA-KMIEĆ**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Pracownia Dydaktyki i Technicznych Środków Nauczania

Prof. dr hab. **Barbara OLASZEK**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Literatury i Kultury Rosyjskiej

Dr **Alina ORŁOWSKA**

Instytut Filologii Słowiańskiej UMCS, Zakład Literatury i Kultury Rosyjskiej XVIII–XIX wieku, Lublin

Dr **Agata PIASECKA**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Językoznawstwa, Zakład Lingwistyki Stosowanej

Dr **Małgorzata PTASIŃSKA**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Literatury i Kultury Rosyjskiej

Mgr **Iwona PRZYBYSZ**

Uniwersytet Łódzki, Dziekanat

Dr **Krystyna RATAJCZYK**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Językoznawstwa, Zakład Lingwistyki Stosowanej

Mgr **Anna RODAK**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Pracownia Dydaktyki i Technicznych Środków Nauczania

Dr **Ewa SADZIŃSKA**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Literatury i Kultury Rosyjskiej

Prof. zw. dr hab. **Roman SADZIŃSKI**

Uniwersytet Łódzki, Katedra Językoznawstwa Niemieckiego i Stosowanego

Dr **Witold SADZIŃSKI**

Uniwersytet Łódzki, Zakład Językoznawstwa Stosowanego przy Katedrze Językoznawstwa Niemieckiego i Stosowanego

Prof. dr hab. **Janina SALAJCZYKOWA**

Uniwersytet Gdański

Dr **Dorota SAMBORSKA-KUKUĆ**

Uniwersytet Łódzki, Katedra Literatury Pozytywizmu i Młodej Polski

Prof. dr hab. **Antoni SEMCZUK**

Uniwersytet Warszawski, Instytut Rusycystyki, Zakład Historii Literatury Rosyjskiej

Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Jan T. SICIŃSKI**

Uniwersytet Łódzki, Katedra Geobotaniki i Ekologii Roślin

Dr **Urszula SIEMIANOWSKA**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Pracownia Dydaktyki i Technicznych Środków Nauczania

Dr hab. prof. nadzw. UW **Łucja SKOTNICKA**

Uniwersytet Wrocławski, Instytut Filologii Słowiańskiej, Zakład Literatury i Kultury Rosyjskiej

Проф. д-р фил. наук **Анатолий Самуилович СОБЕННИКОВ**

Иркутский государственный университет, Кафедра русской и зарубежной литературы, Росја

Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Jan SOSNOWSKI**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Językoznawstwa, Zakład Historii Języków Wschodniosłowiańskich

Mgr **Elżbieta STEFANOWICZ-MACIASZEK**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki

Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Tatiana STEPNOWSKA**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Literatury i Kultury Rosyjskiej

Dr hab. prof. nadzw. UwB **Wanda SUPA**

Uniwersytet w Białymstoku, Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej, Katedra Rosyjskiej Literatury Współczesnej, Zakład Rosyjskiej Literatury Współczesnej

Prof. dr hab. **Wasilij SZCZUKIN**

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej, Katedra Średniowiecznej i Nowożytnej Literatury Rosyjskiej

Mgr **Zofia SZCZYTKOWSKA**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki

Dr **Aleksandra SZYMAŃSKA**

Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Literatury i Kultury Rosyjskiej

Prof. zw. dr hab. **René ŚLIWOWSKI**

Uniwersytet Warszawski, Instytut Rusycystyki

Prof. zw. dr hab. **Joanna ŚLÓSARSKA**

Uniwersytet Łódzki, Katedra Teorii Literatury, Pracownia Antropologii Literatury

- Проф. д-р фил. наук **Евгения Михайловна ТАБОРИССКАЯ**
Северо-Западный институт печати (Санкт-Петербургского государственного университета технологии и дизайна), Кафедра книгоиздания и книго-торговли, Rosja
- Dr hab. prof. nadzw. UW **Jadwiga WAJSZCZUK**
Uniwersytet Warszawski, Katedra Lingwistyki Formalnej
- Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Anna WARDA**
Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Literatury i Kultury Rosyjskiej
- Prof. zw. dr hab. **Jan WAWRZYŃCZYK**
Uniwersytet Warszawski
- Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Zenon WEIGT**
Uniwersytet Łódzki, Zakład Językoznawstwa Stosowanego przy Katedrze Językoznawstwa Niemieckiego i Stosowanego
- Проф. д-р фил. наук **Наталья Леонидовна ВЕРШИНИНА**
Псковский государственный педагогический университет им. С.М. Кирова, Кафедра литературы, Rosja
- Mgr **Anita WICHERSKA**
Łódź
- Dr hab. prof. nadzw. UŁ **Jarosław WIERZBIŃSKI**
Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Katedra Językoznawstwa, Zakład Lingwistyki Stosowanej
- Mgr **Katarzyna WIŚNIEWIECKA-BRÜCKNER**
Justus-Liebig-Universität Giessen, Institut für Slavistik, Niemcy
- Prof. zw. dr hab. **Barbara WOLSKA**
Uniwersytet Łódzki, Katedra Edytorstwa
- Dr **Grażyna ZIĘBA-ZALEGA**
Uniwersytet Łódzki, Instytut Rusycystyki, Pracownia Dydaktyki i Technicznych Środków Nauczania

Życiorys naukowy

napisany przez Olgę Główko

Studia wyższe w zakresie filologii rosyjskiej ukończyłam na Uniwersytecie Warszawskim w roku 1967. Opiekunem naukowym pracy magisterskiej przygotowanej na temat *Роль внутреннего монолога в «Преступлении и наказании» Ф. Достоевского* był prof. Antoni Semczuk. Jak sobie przypominam, o wyborze tematu zadecydował w pewnym stopniu szczęśliwy zbieg okoliczności. Wtedy to bowiem otrzymałam w prezencie od mojej przyjaciółki z roku, Niki (przejazdźmy się do dziś), książkę Michała Bachtina *Проблемы поэтики Достоевского* wydaną w 1963 r. Przemyślenia wywołane lekturą stały się swego rodzaju intelektualnym impulsem, który wpłynął na wybór tematu i ukierunkował moje późniejsze poszukiwania. Mogę przypuszczać, że książka trafiła do mnie dzięki temu, że mama Niki, Pani Irena Wnykowicz, pracowała wówczas w księgarni MPiK na Placu Unii Lubelskiej i jako wytrawny znawca książki, a w szczególności tych pozycji, które dotyczyły Rosji, zakupiła ją przy jakiejś kolejnej „dostawie”. Dodam, że Bachtin stał się na długo moim duchowym przewodnikiem, a tak naprawdę jest nim do chwili obecnej.

Płynące stąd inspiracje sprawiły, że ważnym nurtem moich zainteresowań naukowych stała się teoria literatury, oraz że na tle ówczesnych „przeideologizowanych” opracowań o literaturze rosyjskiej, gdzie o dziele literackim mówiło się głównie językiem socjologii, zaczęłam doceniać walory metodologiczne prac nawiązujących do Rosyjskiej Szkoły Formalnej i, w miarę ówczesnych możliwości, te prace poznawać.

Nieco później, kiedy po trzech latach spędzonych w Łodzi znowu zrzędzeniem losu znalazłam się w Warszawie, wykorzystałam możliwość uczestniczenia w niektórych spotkaniach naukowych organizowanych w Pałacu Staszica przez pracowników Instytutu Badań Literackich PAN. Jako skromny słuchacz i wnikliwy obserwator szukałam przede wszystkim potwierdzenia dla własnych wyborów

w zakresie metodologii literaturoznawczej. U badaczy skupionych wokół Profesor Marii Renaty Mayenowej łatwo można było zauważyć preferencje dla badań strukturalistycznych i dla tartuskiej szkoły semiotycznej. Wówczas miałam zaszczyt uczestniczyć – tłumacząc artykuł W. W. Iwanowa o roli semiotyki w cybernetycznym badaniu człowieka i społeczności – w pracy nad zbiorem artykułów tłumaczonych z języka rosyjskiego, który to zbiór ukazał się w roku 1975 (1977 – II wyd.) pod tytułem *Semiotyka kultury*. Pieczę naukową nad całością sprawowały Maria R. Mayenowa i Elżbieta Janus. Dużo można by mówić o pełnej szczeremu zapалу atmosferze, jaka panowała w gronie osób skupionych wokół tego zadania. Dała mi ona wiele – nie tylko w sensie naukowym.

Już w końcowym okresie studiów otrzymałam propozycję pracy w Katedrze Filologii Rosyjskiej Uniwersytetu Łódzkiego – jednostce młodej, tworzonej przez Mściława Olechnowicza – wtedy jeszcze docenta, później profesora. Tu muszę dodać, że oferta pracy w UŁ zmieniła w sposób istotny moje wcześniejsze plany. Plany zresztą bardzo przyziemne i będące wynikiem własnej oceny ówczesnych możliwości zatrudnienia. Wprawdzie zapotrzebowanie na rusycystów (po studiach!) było duże, jako że język rosyjski należał wtedy do przedmiotów obowiązkowych – od klasy piątej szkoły podstawowej i przez całą szkołę średnią, ale miejsca atrakcyjne zajmowali absolwenci bądź to bardziej „ustawieni” życiowo, bądź bardziej niż ja zaradni. Tak przynajmniej postrzegałam wtedy te sprawy.

Warto wiedzieć, że absolwentów uczelni wyższych obowiązywały wówczas tak zwane nakazy pracy. Najkrócej mówiąc – był to obowiązek podjęcia pracy. W pierwszym rzędzie proponowano zatrudnienie w instytucjach/szkołach, które zgłosiły do uczelni swoje oferty pracy, czyli zapotrzebowanie na absolwentów z określonym przygotowaniem. Zwykle przyszły pracodawca proponował „stypendium fundowane”; deklarował tym samym wsparcie finansowe w ciągu kilku kolejnych lat studiów dla swego przyszłego pracownika. Mój wybór padł na Nowy Dwór Mazowiecki, skąd otrzymywałam owo stypendium w ciągu ostatniego roku studiów i tam miałam rozpocząć pracę jako nauczycielka. Pamiętam, że nie bez oporów rozstawałam się z myślą o zakotwiczeniu w mieście niezbyt odległym od Warszawy i od miejsca zamieszkania mojej najbliższej rodziny, a przy tym położonym malowniczo w widłach Bugu i Narwi. Jednak dar przekonywania prof. A. Semczuka sprawił, że skorzystałam z oferty łódzkiej, za co niniejszym wyrażam Mu wdzięczność. W ostatnich miesiącach studiów znalazłam się już pod życzliwą opieką Profesora Olechnowicza – przyszłego mojego szefa, który odpowiednim pismem do urzędu

zatrudnienia w Nowym Dworze sprawił, że nie musiałam spłacać stypendium.

Przybyłam do Katedry w roku akad. 1967/68, kiedy pierwszy nabór studentów studiów stacjonarnych rusycystyki łódzkiej wkraczał dopiero w drugi rok procesu dydaktycznego. (Nieco wcześniej, w roku akad. 1965/66 zostały uruchomione studia eksternistyczne i wieczorowe). Główny trzon kadry stanowili ludzie młodzi, pochodzący z różnych stron kraju, z różnych ośrodków akademickich. Wobec braku w Katedrze samodzielnych pracowników naukowych istniała konieczność poszukiwania opiekunów dla naszych badawczych poczynań poza ośrodkiem łódzkim. W tej sytuacji okazywały się cenne kontakty naukowe z naszymi uczelniami macierzystymi, w moim przypadku – z rusycystką warszawską, a ściślej – z Profesorem Semczukiem.

Ciepło i z pewnym rozrzewnieniem wspominam lata swego zawodowego startu i zarazem pionierskie lata łódzkiej rusycystyki. Warunki lokalowe przy ulicy Piramowicza 6 – bardziej niż skromne, ale kolektyw – niezwykle zgodny, pełen zapału i otwarty na bardzo rozmaite zadania. Wspólnie prowadziliśmy sekretariat, organizowaliśmy od podstaw bibliotekę, prowadziliśmy pierwsze swoje zajęcia, a przy tym każdy z nas już próbował określić kierunek dalszych badań naukowych i przygotować swój pierwszy debiutancki artykuł. Tu na miejscu opiekę naukową i pomoc w sprawach związanych z dydaktyką znalazłam w osobach Zygmunta Grosbarta, Mścisława Olechnowicza oraz literaturoznawcy z Uniwersytetu Lwowskiego, zatrudnionego okresowo w naszej Katedrze, Włodzimierza Popowa. Teraz, jako człowiek dojrzały, z tym większym uznaniem oceniam stosowaną wobec nas „taktikę pedagogiczną” Profesora Olechnowicza. Kierował zespołem w sposób niemal niewidoczny, tworząc atmosferę życzliwości i zaufania. Dobra energia, którą zostaliśmy obdarowani, pozwoliła nam później godnie znosić wszelkie zawirowania i kolejne zmiany struktur organizacyjnych oraz osób zarządzających jednostką. (Z czasem Katedra na tyle się rozrosła, że została przekształcona w Instytut Filologii Rosyjskiej; obecnie – Instytut Rusycystyki).

W roku 1969 w „Zeszytach Naukowych UŁ” ukazuje się pierwszy mój artykuł *O monologu wewnętrznym w „Zbrodni i karze” Dostojewskiego*, przygotowany na podstawie pracy magisterskiej. Zainteresowanie Dostojewskim okazało się dość trwałe; zamierzałam zająć się jego twórczością również w pracy doktorskiej. Zwyciężyło jednak pragnienie poznawania wciąż nowych obszarów w dziewiętnastowiecznej literaturze rosyjskiej. I choć o Dostojewskim zostaną opublikowane nieco później jeszcze dwa artykuły (oba zdradzają wpływ metodologii bachtinowskiej), to przedmiotem rozprawy doktor-

skiej stanie się twórczość Wsiewołoda Garszyna (*Proza Wsiewołoda Garszyna – od realizmu do modernizmu*). Myślę, że przy wyborze zakresu badań nadal oddziaływały pierwsze fascynacje; u mało znanego mi wówczas autora dostrzegałam pewne duchowe pokrewieństwo z *moim* Dostojewskim. Sam fakt odejścia od studiów nad Dostojewskim skłonna byłabym obecnie tłumaczyć konstatacjami, jakie rodziły się podczas poznawania całej masy opracowań na jego temat. Młoda adeptka rusycystyki naukowej dochodzi w pewnym momencie do wniosku, że wszystko już zostało powiedziane. Ostatecznie utwierdza ją w tym przekonaniu lektura niezwykle erudycyjnej książki Ryszarda Przybylskiego *Dostojewski i „przeklęte problemy”* (pierwsze i jedyne wydanie – 1964).

Rozprawę doktorską przygotowywałam poza miejscem zatrudnienia – w mojej macierzystej Uczelni. W 1970 r., jako asystent, zostałam skierowana przez UŁ na trzyletnie studia doktoranckie przy Instytucie Filologii Rosyjskiej UW; obowiązków promotora podjął się i tym razem prof. Antoni Semczuk. Ważne było dla mnie wówczas to, że skierowanie gwarantowało ciągłość zatrudnienia w UŁ, czyli pozostanie w miejscu, z którym zdażyłam już mocno się związać. Opuszczając na trzy lata Łódź, ani na chwilę nie zwątpiłam w szczerść intencji i zapewnień prof. Olechnowicza; zachowałam swój etat asystenta do czasu obrony doktoratu.

Pobyty na studiach doktoranckich dał mi możliwość poszerzenia wiedzy nie tylko z zakresu rusycystyki; pamiętam „pelcówki” u logików (czasami uczestniczył w nich prof. Tadeusz Kotarbiński) i wykłady w IBL-u. Jeśli chodzi o obszar rusycystyczny, twórczość Garszyna wprowadziła mnie w nowy zakres problemów, między innymi te z „pogranicza”, kryjące w sobie najwięcej wyzwań badawczych. Badania nad zjawiskami literackimi i kulturowymi na styku realizmu i modernizmu, a szczególnie obserwacje dotyczące pokrewnego romantyką sposobu naświetlenia niektórych problemów w utworach Garszyna (takich chociażby, jak zderzenie subiektywnych ideałów z rzeczywistością zewnętrzną), prowokowały do głębszych studiów nad wcześniejszym ogniwem procesu literackiego, mianowicie nad romantyzmem. To właśnie Garszyn, a może już wcześniej Dostojewski, sprawili, że wkroczyłam w obszar przyciągania romantyzmu. Po kilku kolejnych latach poszukiwań uczynię z romantyzmu moją „przystań badawczą”.

W związku z warszawskim okresem studiów doktoranckich dla porządku dodam, że doktorat został ukończony w 1974 r.; w maju uzyskałam na mocy uchwały Rady Wydziału Filologii Rosyjskiej i Słowiańskiej UW stopień doktora nauk humanistycznych. Profesor

Olechnowicz, zawsze skłonny nas młodych „rzucić na głęboką wodę”, od razu powierzył mi prowadzenie seminarium magisterskiego. Do dziś pamiętam to przygniatające brzemię odpowiedzialności, ale także pierwsze satysfakcje po pierwszych obronach moich magistrantek (w wykazie pod datą 1976 roku widnieje 12 nazwisk!).

Droga do „romantycznej przystani” wiodła przez liczne meandry, bardzo zresztą atrakcyjne w sensie poznawczym. Dla tematu rozprawy habilitacyjnej początkowo zakreśliłam o wiele szersze pole niż to, które stało się obszarem badań zaprezentowanych w książce *Idee romantyzmu w „Nocach rosyjskich” Włodzimierza Odojewskiego* (Łódź 1997). W sprawozdaniach i planach naukowych temat był formułowany następująco: *Literackie ujęcia postaci artysty/twórcy w dziewiętnastowiecznej literaturze rosyjskiej*. I choć do całościowej realizacji nie doszło, to niewątpliwie tu już dojrzał ostateczny pomysł rozprawy habilitacyjnej, a publikacje z tego zakresu chyba nieźle spełniły swoją przygotowawczą rolę. Powstały cztery studia poświęcone zagadnieniom cząstkowym; ich treść można by hasłowo ująć następująco: postać poety w twórczości Łomonosowa; światopogląd estetyczny Lwa Tołstoja; problem sztuki w powieściach Turgeniewa; Czechowowskie ujęcie postaci twórcy. Dominantę stanowił w nich problem twórcy, naświetlany w odniesieniu do poszczególnych kierunków/prądów literackich, oraz towarzyszące mu w sposób oczywisty zagadnienia sztuki i twórczości.

Dzięki takiemu przygotowaniu mogłam pełniej odczytać istotne walory utworów autorstwa jednego z idealistów moskiewskich (lubomudrów) – Włodzimierza Odojewskiego, utworów wyrastających z atmosfery romantycznych zainteresowań filozofią Schellinga oraz pogłębionych refleksji nad ideą sztuki i twórczości. Dostarczają one, w postaci łatwo zauważalnej, argumentów na rzecz szerokiego rozumienia romantyzmu jako uniwersalnego prądu obejmującego sferę szeroko rozumianej kultury, prądu, który w zasadniczych swych kwestiach wykazywał cechy wspólne dla wielu literatur narodowych. Z satysfakcją odnotowywałam każdy odczytany – bądź to na płaszczyźnie treści, bądź też w różnego rodzaju odwołaniach formalnych – przejaw ponadczasowego i ponadnarodowego dialogu twórców, który to dialog nadawał, szczególnie utworom romantycznym, osobliwy wymiar treściowy i wewnętrzną dynamikę. Tego rodzaju emocje i przemyślenia towarzyszyły powstawaniu artykułów, czy to o cyklu poetyckim Aleksandra Poleżajewa *Венок на гроб Пушкина*, czy też na temat jeszcze szerzej potraktowanej dyskusji wokół Puszkina – z uwzględnieniem Mickiewiczowskiego artykułu-nekrologu *Puszkina i ruch literacki w Rosji*.

Procedura habilitacyjna została wszczęta na podstawie wspomnianej wyżej książki o Włodzimierzu Odojewskim. W ramach kolokwium habilitacyjnego zaprezentowałam wykład na temat: *Treści metaliterackie w liryce Fiodora Tiutczewa*. Stopień doktora habilitowanego w zakresie nauk humanistycznych został mi nadany uchwałą Rady Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Łódzkiego w listopadzie 1997 r.

Praca nad twórczością Włodzimierza Odojewskiego, w szczególności zaś nad powieścią-cyklem *Noce rosyjskie*, wywołała potrzebę zajęcia się problematyką cyklu literackiego. Początkowo chodziło tylko o teoretyczną podbudowę do rozważań na temat danego utworu – w związku z przygotowywaną monografią. Problematyka okazała się na tyle frapująca, że poświęciłam jej sporo czasu i serca. Wynikiem studiów nad zagadnieniami z tego zakresu był między innymi wykład fakultatywny dla naszych studentów obejmujący rozwój form cyklu w literaturze rosyjskiej XIX w. oraz seminarium magisterskie, gdzie propozycje tematów związanych z cyklem literackim w sposób niespodziewanie efektywny zintegrowały poszukiwania badawcze całej grupy. Powstanie również kilka artykułów, w których przedmiotem rozważań staną się poszczególne struktury cyklowe. Prawdziwym darem od losu w momencie zarysowywania się nowego nurtu moich badań była konferencja międzynarodowa w Magdeburgu (marzec 1997) na temat *Zyklusdichtung in den slavischen Literaturen*. Uczestniczyłam w niej z referatem *Принцип органического единства в «Русских ночах» Владимира Одоевского*, prezentującym moje podstawowe przemyślenia. Szkoła cyklu, jeśli można tak powiedzieć, wzbogaciła w sposób istotny również moje późniejsze badania nad Puszkinem.

Pod względem widocznych oznak współoddziaływania literatur twórczość Odojewskiego – autora słusznie zaliczanego do grupy twórców drugorzędnych – może uchodzić za bardziej nawet atrakcyjną badawczo niż, na przykład, spuścizna Puszkina. Jednak wiedza oraz intuicja badacza podpowiadały mi, że posagowe wizerunki wielkich mistrzów pióra mogą zawierać w sobie wiele nieodkrytej prawdy. Wielcy, jako najbardziej narażeni na wszelkiego rodzaju mitologizacje i uproszczenia (choćby te związane z długo pokutującą w literaturoznawstwie rosyjskim ideą „samobytności” literatury rosyjskiej), może jeszcze w większej mierze niż autorzy drugorzędni zasługują na pytania badacza o intensywność dialogu z tradycją literacką – rodzimą i ogólnoeuropejską. Przy takiej motywacji w sposób bardzo naturalny przedmiotem moich badań staje się Puszkini – autor najwyższej rangi, noszący zasłużenie miano rosyjskiego poety narodowego. Decyzję o poważniejszym zajęciu się jego twórczością można by porównać

do wymarszu, w gronie znawców licznych i o wiele silniejszych, na zdobycie solidnie umocnionego bastionu.

Pozostając przy tej metaforze dodam, że duże znaczenie miały dla mnie, i mają nadal, zachęty płynące ze strony literaturoznawców rosyjskich. Tak między innymi odczytywałam zaangażowanie prof. Natalii Wierszyniny z Uniwersytetu Pedagogicznego w Pskowie w nasze skromne przedsięwzięcie – organizację w Instytucie Rusycystyki sesji z okazji jubileuszu 200-lecia urodzin Puszkina i jej współudział w redagowaniu zbiorku artykułów opartych na materiałach sesji (*Aleksander Puszkina – w dwusetną rocznicę urodzin*, red. O. Główko i N. Wierszynina, Łódź 1999). Najczęściej jednak były to opinie związane z wystąpieniami na międzynarodowych konferencjach naukowych, gdzie prezentowałam swoje przemyślenia na temat prozy Puszkina. Również recenzje materiałów składanych do publikacji w wydaniach o szerszym niż krajowy zasięgu utwierdzały mnie w przekonaniu, że spojrzenie na autorów rosyjskich z szerszej perspektywy stwarza dodatkowe możliwości przywracania ich Europie w stopniu, na jaki zasługują.

Chyba właśnie stąd zrodził się pomysł zorganizowania konferencji międzynarodowej na temat *Literatura rosyjska XVIII–XXI w. Dialog idei i poetyk (Русская литература XVIII–XXI вв. Диалог идей и эстетических концепций)*. Drugi człon tematu miał być zachętą dla badaczy do współuczestniczenia – na konferencyjne zamówienie – w odkrywaniu wartości, które zaczęły odgrywać coraz większą rolę w mojej refleksji badawczej. Konferencja, zorganizowana przez zespół Katedry Literatury i Kultury Rosyjskiej Instytutu Rusycystyki UŁ, odbyła się w Łodzi we wrześniu 2006 r. Wzięło w niej udział liczne grono (ponad 40 osób) specjalistów z wielu ośrodków naukowych Rosji, Niemiec, Włoch, Białorusi i, oczywiście, z naszego kraju. Liczba wystąpień oraz fakt, że został „zagospodarowany” w sposób bardzo interesujący cały kilkuwiekowy zakres, wszystko to podbudowało moje dalsze plany badawcze. Ważne, że niemal cały zespół naszej Katedry włączył się do pracy nad tematem, a doktorantka, przygotowująca rozprawę na temat *Motto w twórczości romantyków rosyjskich. Źródła i funkcje*, odkryła dla siebie interesujący trop badawczy. Jednym z istotnych elementów w jej rozważaniach nad mottem romantycznym stała się myśl o ponadczasowym i ponadnarodowym dialogu twórców. Moje konferencyjne wystąpienie – *О внутренней динамике «Повестей покойного Ивана Петровича Белкина» (на материале «Метели»)* – zawierało w sobie znaki wciąż trwającej fascynacji Puszkinem, w szczególności jego prozą, a jednocześnie stało się, niejako bezwiednie, sygnałem zainteresowa-

nia problematyką bardzo specjalną – rolą imion/tytułów w dziele artystycznym.

Na zasadzie dygresji dodam, że zaczęło się od tego, iż nasza Katedra podjęła propozycję Katedry Teorii Literatury uniwersytetu w Twerze (z którą wcześniej nawiązaliśmy nieformalną współpracę) wydania wspólnego zbioru artykułów o charakterze teoretycznoliterackim. Przy ustalaniu z prof. Niną Iszczuk-Fadiejewą tytułu zbioru przystałam na jej propozycję, by całości patronowała formuła *Имя текста. Имя в тексте (Imię tekstu. Imię w tekście* – Тверь 2004). To oznaczało dla nas ni mniej, ni więcej, że ci z naszej strony, którzy podejmą zadanie, zostaną wrzuceni na zupełnie nowy obszar badawczy. Dodam – obszar, na którym koledzy z Tweru poruszali się z dużą swobodą, ponieważ mieli już wypracowaną metodologię. Ryzyko przyniosło zupełnie przyzwoite wyniki; mamy w naszym wspólnym twersko-łódzkim dorobku dwa tomiki artykułów. Drugi zbiór pod tym samym tytułem został wydany już staraniem naszej Katedry (Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2007).

Chcę powrócić jeszcze na chwilę do wspomnianej wcześniej konferencji. Jak się okazało, temat zintegrował pracę zespołu Katedry i licznej grupy kolegów z zagranicy nie tylko na czas przygotowań do łódzkiej konferencji. Kolejny wariant tematu, tym razem zaproponowany przez naszych kolegów-slawistów z Giessen (*Культура праздника. Российская литература XVIII–XXI вв.*), zgromadzi w Gies-sen (wrzesień 2008) bardziej poszerzone grono badaczy – zarówno tych, którzy uczestniczyli w konferencji łódzkiej, jak i nowych. Temat mojego referatu *«Пир во время чумы» – пушкинский вариант «праздника жизни»* jest zapowiedzią odczytania „małej tragedii” Puszkina jako jednej z wielu sekwencji filozoficznego dialogu – początek, któremu dała *Uczta* Platona, a rozwijali go m. in. Dante, Petrarca, Wolter, także Christopher North (John Wilson) swoim poematem dramatycznym *The City of the Plague*. Na ile będzie to ujęcie odkrywcze – ocenią słuchacze.

Propozycja tematu pozostaje w zgodzie z wcześniej sformułowaną tezą – rejestr faktów potwierdzających związki twórczości Puszkina z myślą i literaturą europejską jest wciąż otwarty. Na potwierdzenie dodam, że niedawno poznałam pracę badaczki amerykańskiej Moniki Greenleaf *Pushkin and Romantic Fashion. Fragment, Elegy, Orient, Irony* (tłumaczenie na język rosyjski: *Пушкин и романтическая мода. Фрагмент. Элегия. Ориентализм. Ирония*, Sankt Petersburg 2006), odsłaniająca, dzięki szerokiej perspektywie badawczej, liczne i bardzo znaczące dla rozwiązań warsztatowych związki Puszkina z estetyką i literaturą europejską. W przygotowanej

recenzji tej pracy ośmieliłam się stwierdzić, że wnosi ona wiele ważnych i nowych spostrzeżeń do badań nad autorem *Eugeniusza Oniegina*. Ta „romantyczna przystań” ma dla mnie jeszcze wiele interesujących i chyba mało zbadanych zakątków, i właśnie z nią łączę kolejne plany badawcze.

Sądzę, że tekst mojego życiorysu byłby niepełny bez osobistego i, siłą rzeczy, emocjonalnego nawiązania do atmosfery, naukowej i takiej po prostu ludzkiej, w której przyszło mi pracować nieprzerwanie przez ponad czterdzieści lat. Wiadomo, tworzyliśmy tę atmosferę wszyscy i rezultat – stwierdzam to z całym przekonaniem – mamy dobry. Zawsze było tu miejsce dla samodzielnych inicjatyw, a zespół, w miarę zaistniałych potrzeb, był gotów życzliwie je wspierać. Indywidualnych awansów naukowych i zawodowych nie hamowały postawy zazdrości czy niezdrowej rywalizacji. I choć stosunkowo długo w mojej Katedrze nie uruchamiano nowych etatów (ze względu na obostrzenia w tym względzie ze strony władz zwierzchnich), to obecnie można już mówić o zdrowej równowadze między grupą pracowników samodzielnych i młodszych, dopiero wkraczających na drogę kariery nauczyciela akademickiego.

Zakończę więc życzeniem: obyśmy tylko mogli zdążyć przekazać naszą wiedzę oraz doświadczenie życiowe i pedagogiczne naszym młodszym kolegom.

Łódź, maj 2008 roku

Wykaz publikacji Profesor Olgi Główko z lat 1969–2008

Monografia

1. *Idee romantyzmu w „Nocach rosyjskich” Włodzimierza Odojewskiego*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1997, 270 s. (rozprawa habilitacyjna)

Artykuły

2. *O monologu wewnętrznym w „Zbrodni i karze” Dostojewskiego*, „Zeszyty Naukowe UŁ” 1969, ser. I, z. 64, s. 43–51.
3. *Narracja w noweli W. Garszyna „Cztery dni”*, „Slavia Orientalis” 1973, z. 3, s. 315–320.
4. *Postać artysty oraz ogólne zagadnienia sztuki w prozie rosyjskiej XIX wieku – propozycje badawcze*, [w:] *Języki i literatury wschodniosłowiańskie (Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej, Łódź, czerwiec 1976)*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1976, s. 159–169.
5. *Z problematyki organizacji zajęć literackich (Uwagi na temat treści i formy w odniesieniu do studiów zaocznych)*, [w:] *Naukowe podstawy dydaktyki języka rosyjskiego i literatury jako przedmiotów kierunkowych na studiach rusycystycznych (Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej, Ustroń Wlkp., grudzień 1977)*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1977, s. 87–95.
6. *Utworki literackie Lwa Tołstoja jako źródło poznania jego światopoglądu estetycznego*, [w:] *Lew Tołstoj – pisarz i myśliciel (Materiały konferencji naukowej poświęconej 150. rocznicy urodzin Lwa Tołstoja, Uniejów, maj 1978)*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1978, s. 3–17.
7. *Pesymizm utworów W. Garszyna – jego istota i sposób przejawiania się w kreowanej rzeczywistości*, „Zeszyty Naukowe UŁ” 1979, ser. I, z. 51, s. 149–157.
8. *Znaczenie nowelistyki Wsiewołoda Garszyna w literaturze rosyjskiej II połowy XIX wieku*, [w:] „Studia z filologii rosyjskiej i słowiańskiej. Literaturoznawstwo”, t. II, Wydawnictwo UW, Warszawa 1980, s. 71–97.
9. *O roli tradycji w twórczości F. Dostojewskiego*, [w:] *Fiodor Dostojewski – myśl i dzieło. W setną rocznicę śmierci pisarza (Materiały ogólnopolskiej konferencji naukowej, Ustroń Wlkp., maj 1981)*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1981, s. 77–82.

10. *Czechowowskie ujęcie postaci artysty – poglądy na istotę i zadania sztuki*, „Przegląd Humanistyczny” 1981, nr 1–2, s. 83–98.
11. „*Zbrodnia i kara*” F. Dostojewskiego – *powieść polifoniczna (O wieloznaczności pojęć zbrodnia, kara, dobro, zło)*, „Acta Universitatis Lodziensis”, Folia Litteraria 9, 1982, s. 91–103.
12. *Postać poety w twórczości M. Łomonosowa*, „Przegląd Rusycystyczny” 1987, z. 2, s. 59–75.
13. *Odgłosy pozytywizmu w powieściach Iwana Turgieniewa („W przededniu”, „Ojcowie i dzieci”)*, „Acta Universitatis Lodziensis”, Folia Litteraria 28, 1990, s. 59–78.
14. *Мысли Владимира Одоевского о вере и религии („Русские ночи”)*, „Opuscula Polonica et Russica I”, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1994, s. 15–37.
15. *Символика Книги в „Русских ночах” Владимира Одоевского*, [w:] *Узаємодезянные еурпейских літаратур: праблемы творчых метадау XIX–XX ст. Матэрыялы міжнароднай навуковай канферэнцыі*, Гродна 1994, s. 121–127.
16. *Miasto w „Nocach rosyjskich” Włodzimierza Odojewskiego*, [w:] *Wielkie miasto. Czynniki integrujące i dezintegrujące (Materiały konferencji naukowej)*, Wydawnictwo UŁ, Łódź 1995, T I, s. 142–147.
17. *Przyroda – człowiek – społeczeństwo („Noce rosyjskie” Włodzimierza Odojewskiego)*, „Acta Universitatis Lodziensis”, Folia Litteraria 37, s. 27–55.
18. *Слово Александра Пушкина и Владимира Одоевского в диалоге о сущности добра и зла („Мой Демон” – „Новый Демон”)*, [w:] *Материалы международной пушкинской конференции, 1–4 октября 1996 г.*, Псков 1996, s. 194–200.
19. *Историософия и поэтика цикла А. Полежаева „Венок на гроб Пушкина”*, [w:] *Романтизм и его исторические судьбы. Материалы международной научной конференции (VII Гуляевских чтений), 13–16 мая 1998 г.*, ч. 1–2, ред. И. Карташова, Е. Милюгина, Н. Вишневецкая, О. Глывко, Л. Лейтон, Тверь 1998, s. 155–156.
20. *Dwa nekrologi – Aleksandra Poleżajewa „Wieniec na trumnę Puszkina” i Adama Mickiewicza „Puszkina i ruch literacki w Rosji”*, „Przegląd Humanistyczny” 1998, nr 5/6, s. 125–137.
21. *Одоевский Владимир Федорович/Odojewski Włodzimierz*, [hasło opracowane w wersji rosyjsko- i polskojęzycznej, w:] *Идеи в России/Idee w Rosji/Ideas in Russia*, *Leksykon rosyjsko-polsko-angielski*, t. 1, red. Andrzej de Lazari, t. 1, Warszawa 1999, s. 300–308.
22. *Русские обработки сюжета о лгуна в честной компании*, [w:] *Tradycja i inwencja. Wątki i motywy obiegowe w dawnych literaturach słowiańskich. Materiały międzynarodowej konferencji naukowej (Łódź, 23–24 listopada 1998 r.)*, red. E. Małek, współpraca O. Główko, Łódź 1999, s. 125–135.
23. *На смерть поэта. Два отклика: „Венок на гроб Пушкина” Александра Полежаева и „Пушкин и литературное движение в России” Адама Мицкевича*, „Русская словесность в школах Украины” 1999, 2, s. 39–42.
24. *Treści metaliterackie w liryce Fiodora Tiutczewa*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Bydgoszczy”, *Studia Filologiczne*, z. 45. *Filologia Rosyjska* (19), 1999, s. 175–185.
25. *Cykl nowelistyczny jako zapowiedź powieści (Na przykładzie „Opowieści Bietkina” Aleksandra Puszkina)*, „Przegląd Humanistyczny” 1999, nr 4, s. 11–22.
26. *Принцип органического единства в „Русских ночах” Владимира Одоевского*, [w:] *Zyklusdichtung in den slavischen Literaturen. Beiträge zur Internationalen Konferenz, Magdeburg, 18–20 März 1999*, Hrsg. R. Ibler, Lang, Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Wien 2000, s. 153–162.

27. Система взглядов Владимира Одоевского и позитивизм, [w:] *Idee pozytywizmu w piśmiennictwie rosyjskim. Materiały międzynarodowej konferencji naukowej (Łódź, 18–19 września 2000 r.)*, red. B. Olaszek i in., Łódź 2000, s. 77–89.
28. Проявление беллетристической поэтики в прозе В. М. Гаршина, [w:] *Забывшие и второстепенные писатели XVII–XIX веков как явление европейской культурной жизни*, т. 1–2, Псков 2002, т. 1, с. 269–281.
29. *Petersburska szkoła poezji*, „Tygiel Kultury” 2002, nr 10–12, s. 123–140.
30. Как отдыхал князь Владимир Фёдорович Одоевский, [w:] *Praca i odpryczynek w literaturach słowiańskich*, red. E. Małek, Łódź 2003, s. 147–153.
31. О двух эпитафиях из «Недоросля», ser. Болдинские чтения, red. Н. М. Фортунатов, Нижний Новгород 2004, s. 108–117.
32. К вопросу границ между «дворянским» и «крестьянским» в «Капитанской дочке» А. С. Пушкина (На основе стихотворения А. Кушнера «Когда страна из наших рук...»), [w:] *Беллетристическая пушкиниана XIX–XX веков. Современная наука в вузу и школе*, red. Н. Л. Вершинина i in., Псков 2004, s. 279–286.
33. „Jeśli Moskwa dla nas jest miastem, to Petersburg nam – Grodem”, [w:] *Dawni i nowi. Szkice o literaturze rosyjskiej. Liber Amicorum. Tom jubileuszowy dedykowany profesorowi René Śliwowskiemu*, „Studia Rossica” XIV, red. A. Wołodźko-Butkiewicz, Warszawa 2004, s. 209–231.
34. Имя в лирическом контексте (На примере стихотворения Александра Кушнера «Война была закончена...»), [w:] *Имя текста. Имя в тексте*, red. Н. И. Ищук-Фадеева, Тверь 2004, s. 51–60.
35. Романтическая идея «невъразимого» в контексте «Повестей Белкина», ser. Болдинские чтения, red. Н. М. Фортунатов, Нижний Новгород 2005, s. 32–46.
36. Пределы «возможного» в «Повестях Белкина» («Барышня-крестьянка»), ser. Болдинские чтения, red. Н. М. Фортунатов, Нижний Новгород 2006, s. 28–40.
37. Ассоциативное поле имени в „Повестях покойного Ивана Петровича Белкина” („Станционный смотритель”), [w:] *Имя текста. Имя в тексте; Imię tekstu. Imię w tekście; The Name of a Text. A Name in the Text*, red. O. Główko, N. Iszczuk-Fadiejewa, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2007, s. 49–60.
38. О внутренней динамике «Повестей покойного Ивана Петровича Белкина» (на материале «Метели»), [w:] *Literatura rosyjska XVIII–XXI w. Dialog idei i poetyk/Russкая литература XVIII–XXI в. Диалог идей и эстетических концепций/Russian Literature from the Eighteenth Century to the Present. A Dialogue of Ideas and Poetics*, red. O. Główko, Wydawnictwo UŁ, Łódź 2008, s. 145–155.

Recenzje, sprawozdania, tezy referatów

39. [Rec.: Н. В. Кашина, *Эстетика Ф. М. Достоевского*, Москва 1975], „Przegląd Humanistyczny” 1977, nr 4, s. 232–235.
40. „Czas szczerości” [rec.: Włodzimierz Tiendriakow, *Noc po balu*, PIW 1976], „Miesięcznik Literacki” 1977, nr 7, s. 127–128.
41. [Sprawozdanie:] *Konferencja naukowa „Lew Tołstoj – pisarz i myśliciel”*, *Uniejów 1978*, „Przegląd Ruscystyczny” 1978, z. 4, s. 83–86 (współautorstwo z E. Małek).
42. [Tezy referatu:] *Художественный текст в процессе изучения русской литературы и языка. Тезисы сообщения*, [w:] *Тезисы докладов и сообщений IV Международного конгресса преподавателей русского языка и литературы*, Berlin 1979, s. 556.

*Dalsza część książki dostępna w wersji
pełnej.*

